

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 23-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 2.000. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto VI. - Štev. 10

Trst - Gorica 7. marca 1952

Izhaja vsak petek

Svobodno tržaško ozemlje

Vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja je prekoračilo ozke meje in postal eno svetovnih vprašanj. S tem vprašanjem je v zvezi tudi mirovna pogodba z Avstrijo, razplet srednjeevropskega problema in kompleksne odnose med Vzhodom in Zahodom, posebno še med Italijo in Jugoslavijo.

Zemljepisno in zgodovinsko pripada Trst k Srednji Evropi. Trst je naravno izhodišče v svet za ves Podunavski bazen, od Bavorske, od Krkonošev in Karpatov pa do Jadranskega morja.

Trst ni nikoli — od rimskih časov sem — spadal k Apeninskemu polotoku. Skozi ves srednji vek je Trst ohranil svojo samostojnost in se je v 14. stoletju prostovoljno raje približal svojemu naravnemu zaledju — Avstriji, kot pa se podvrže tedaj močnim Beneški republiki. Ko je Beneška republika pod Napoleonom izginila s politične scene, niso italijanski državniki nikoli stremeli za tem, da bi Trst prišel pod Italijo. Sam Cavour je označil tako kombinacijo za politično zmoto, spojeno za Italijo z velikimi nevarnostmi. Še leta 1915 je tedanja italijanska vlada predlagala Avstriji, naj postane Trst s Kopro in Piranom do Dragonje samostojno neodvisno ozemlje, kot nagrada za italijansko nevtralnost v prvi svetovni vojni. Po tej končani vojni so Slovenci in Jugoslavoanci zahtevali samostojnost in neodvisnost Trsta in okolice. Redki so bili glasovi med italijansko govorečim prebivalstvom za tržaško samostojnost in neodvisnost, ker je vse tukajšnje prebivalstvo italijanskega jezika pričakovalo, da bo Italija res prinesla več svobode, demokracije in blagostanja. Toda Italija je zahtevala od zahodnih zaveznikov na pariški konferenci izpolnitev Londonskega pakta iz leta 1915, ki ga je znala doseči od Francije, Anglije in Rusije po predložitvi ruske fronte pri Gorlicah na Karpatih s strani Nemčije in Avstrije kot plačilo za vstop v vojno proti Avstriji in Nemčiji.

Ob koncu druge svetovne vojne, ko je že bilo vse tržaško prebivalstvo spoznalo za nas Srednjeevropske nepredeljive italijanske upravne birokratične metode, ni bilo Tržčanov niti Italijana, ki bi bil pričakoval, da bi se še kdaj Trst vrnil pod Italijo. Ko je pariška konferenca februarja 1947 sklenila ustanovitev STO-ja, je bila ta rešitev sprejeta enodušno od Slovencev in Italijanov kot edino možna stvarna rešitev. Saj so bili s to rešitvijo povrnjeni Trstu samostojnost, neodvisnost in svoboden gospodarski razvoj.

Italijanska javnost in republiki je mirne duše sprejela ustanovitev STO-ja kot dovršeno dejstvo s tem, da je izdala nove zakone o izgubi italijanskega državljanstva s strani tržaških državljanov, o pravici italijanskih uradnikov na STO-ju, da se povrnejo službovat v Italijansko republiko itd. S tem je vsa Italija z italijansko vlado na čelu potrdila in priznala za svobodno izglasovanimi zakoni italijanskega parlamenta, ki niso bili od nikogar diktirani, mednarodni državopravni obsto STO-ja.

Sele s tristranskim predlogom zahtodnih veseli od 20. marca 1948 in zaradi italofilske linije v upravi, ki jo je na STO-ju pričel izvajati general Airey, so pričeli italijanski ekstremisti polagoma dvigati glave. Pridobili so za propagando, da se Trst povrne pod Italijo, majhen ali glasen del italijanskega javnega mnenja in italijansko vlado. Ta irendentistična propaganda se bliža vrhuncu, ki ga bo dosegla ob prihodnjih političnih volitvah v rimski parlament.

Kljub tej ogromni irendentistični propagandi je vse tržaško prebivalstvo italijanskega in slovenskega jezika, ki je okusilo 25-letno italijansko vladavino in ki mu je za pravo svobodo in demokracijo ter za strpno sožitje in skupno sodelovanje obeh tu živčih narodnosti v korist kulturnega in socialnega napredka STO-ja, odločno za brezpopojno ohranitev in udeležitev tega ozemlja v smislu mirovne pogodbe in za konec provizorija. Ki rlači v obeh conah zdrave sile STO-ja.

Pet let po ustanovitvi STO-ja ni še Varnostni svet OZN imenoval tržaškega guvernerja. Provizorna uprava, ki tračajo skozi vsa to dobo, niso upravljale STO v duhu mirovne pogodbe in tržaškega statuta. Zato so posledice te provizorne u-

prave STO-ja negativne in škodljive za zgradnjo njegovega gospodarskega potenciala, za njegovo gospodarsko in trgovsko neodvisnost, za njegov demokratični ustroj in njegovo samostojnost.

In prav v tem napetem pričakovanju končnega stadija tržaškega provizorija se je pojavil nov element, ki je v stanju spraviiti stvar na pravi tir. Jugoslavija se je končno vendar po dolgem kolebnju prepričala, da je mogoča rešitev tržaškega problema edino v okviru mirovne pogodbe iz leta 1947. KAR SMO MI DEMOKRATSKI SLOVENC I VEDNO IN POVSOD DOMA IN V TUJINI, OB VSAKI FRILIKI ODLOCNO IN NEUSTRASENO NAGLASALI IN DOKAZOVALI. Novo stališče, ki ga je Jugoslavija pred kratkim v tem vprašanju zavzela, predpostavlja, da se ohrani celokupno Svobodno tržaško ozemlje, kot je bilo v mirovni pogodbi ustanovljeno. To stališče Jugoslavije je močan korak naprej h končni rešitvi tega tako perečega, za vse tržaško prebivalstvo življenjskega in za Srednjo Evropo izrednega gospodarskega in političnega vprašanja.

Jugoslavija je namreč predlagala Italiji, naj se imenuje guverner za STO. Ta naj bi bil izmenova za dobo treh let italijanski državljani z jugoslovanskim podguvernerjem, odnosno jugoslovanski guverner z italijanskim podguvernerjem.

Italija je po ministrskem predsedniku De Gasperiju ta predlog kratko in malo zavrnila, ne da bi ga sploh vzela v pretres. Ona je ponovno izjavila, da hoče, da bi se vse STO povrnilo pod Italijo. Ne glede, da je to stališče v ostrem nasprotju z De Gasperijevo izjavo jeseni in Londonu, da bo Italija skušala sporazumno z Jugoslavijo rešiti tržaško vprašanje, se Italija še vedno krčevito oprijemlje tristranskega predloga, čeprav ve danes ves svet, da je ta predlog v teku štirih let izgubil vsa svoja bistvenost in stvarnost, v kolikor je je sploh kaj imel, in da je danes že anahronistično strašilo v rokah irendentistov za tržaško prebivalstvo, ki noče pod Italijo. Najnovejša izjava angleške vlade o Trstu, nam to samo potrjuje!

Kar se pa podrobne analize jugoslovanskega predloga o skupni italijansko-jugoslovanski upravi STO-ja tiče, moramo označiti predlog za nerealen. Ustvaritelji STO-ja so se dobro zavedali usodepolnih posledic take dvostranske igre, ko so izključili od guvernerske funkcije na STO-ju italijance in jugoslovanske državljane.

Zgodovina nedavne preteklosti nas uči, da nosi vsaka taka skupna družabna uprava kakega državnega telesa v sebi kal sporov, vojni in končne propasti. Skupna prusko-avstrijska uprava Schleswig-Holsteina je dala povod za prusko-avstrijsko vojno leta 1866. In pod varstvom Italije in Jugoslavije nad samostojnim reškim teritorijem je ta teritorij leta 1924 zadržala nasilna Italija ter se Reke polastila proti volji reškega prebivalstva. In danes naj bi se ta državopravna zabloda ponovila na STO-ju?

Ce je Jugoslavija po tolikih preprih spoznala, da je ohranitev STO-ja edini možni izhod iz sedanjih krize tržaškega vprašanja, tako da je celo pripravljena izprazniti cono B, ki jo štiri in pol let upravljala, samo da se STO čimprej ostvari, če je njej res do trajnega obstoja in mirnega razvoja STO-ja, verujemo, da bo od predloga o skupni upravi odstopila ter bo odločno in pred vsem svetom zahtevala, naj se že iz splošne pogodbe mednarodnih mirovnihih pogodb brezpopojno udeležiti in izgradi STO-kakor je določeno v mirovni pogodbi z Italijo in v priloženih statutih.

Dr. Josip AGNELETTO

Angleška vlada o Trstu

Po poročilu iz Londona so v krogih britanskega zunanjega ministrstva izjavili, da morata Jugoslavija in Italija sami najti sporazumno rešitev za tržaško vprašanje. Zaradi tega so odklonili vsak komentar k nedavnim De Gasperijevim in Titovim izjavam. Poudarili so, da je stališče britanske vlade do tržaškega vprašanja ostalo neizpremenjeno, to je, da še vedno temelji na tristranski izjavi, hkratu pa da smatra angleška vlada za neizvedljivo vsako rešitev, ki bi ne uvaživala podpore obeh strank.

Posebni zakon za zaščito naše manjšine v Italiji?

Ali smemo verjeti, da se bodo izjave sen. Tessitorija uresničile?

»Messaggero Veneto« št. 37 od 12. februarja t. l. je objavil važne izjave senatorja dr. Tessitorija iz Vidma, ki je tudi državni podtajnik za vojne pokojnine pri zakladnem ministrstvu, v zvezi z zaščito slovenske manjšine v Italiji.

Intervju dopisnika lista »Messaggero Veneto« s senatorjem Tessitorijem je imel za predmet vprašanje deželnega statuta, ki ga sedaj preučuje prva stalna komisija rimskega senata, in je sprožil vprašanje, če dobi dežela Julijska krajina-Furlanija navadni statut, kot ga bo imela večina dežel republike Italije, ali pa avtonomijo s posebnim statutom, ki jo predvideva člen 116. ustave, ki je bila s členom X. prehodnih in končnih določil iste ustave samo začasno odložena.

Ker je sen. Tessitori izrazil verjetnost in nekako željo, da bi se senat izrekel za uveljavitev čl. 116. ustave, tako da bi naša dežela, janski dosegla svojo avtonomijo s posebnim statutom, ki je bila narekovana in izglasovana prav glede na nujnost zaščite slovenske in nemške manjšine v naši deželi, je dopisnik lista »Messaggero Veneto« ugovarjal: »Ali bi posebni statut ne dal Jugoslovonom povoda za nove ekspanzionistične zahteve?«, na kar je sen. Tessitori odgovoril, da je take težnje gojil že pokojni Pašić in da se jugoslovanski voditelji ne bodo tem težnjam odrekli niti v primeru, da bi posebnega statuta ne bilo. »Sicer pa — je dejal sen. Tessitori — nam mirovna pogodba in člen 6. ustave nalagata dolžnost posebnih določil za zaščito jezikovnih manjšin. To vprašanje — pri tem ne odkrivam nobene tajnosti — nam dela ne majhne težkote prav v sedanjem trenutku.

Kot vidite, argumenti niti težkoba, ki ga vi postavljate, nima smisla. Se posebno ne, če pomislite, da Jugoslavija, kot slišim, vztraja na tem, da ravnamo s slovensko manjšino v naših mejah vsaj tako kot ravnamo s prebivalstvom francoskega porekla v dolini Aosta.

Te odločne in jasne izjave državnega podtajnika sen. Tessitorija so za nas Slovence v Italiji zelo važnega pomena, zlasti zaradi njegovega znanega nam nenaklonjenega nastopa, ki ga je pred dvema leti imel v senatu, ko je dejal, da ne obstoja nobeno vprašanje zaščite slovenske manjšine v Italiji, ker je beneški Slovenci ne zahtevajo, saj so bili in bodo vedno zvesti Italiji, na Goriškem pa da uživajo Slo-

venci naravnost vzorno ravnanje oblasti.

Kakor je znano, so te takratne Tessitorijeve izjave zbudile veliko razburjenje in presenečenje posebno med Slovenci na Goriškem, in so imele oster odmev tudi na seji goriškega občinskega sveta, ko je naš svetovalec g. Rudi Bratuž zahteval, v imenu in na podlagi teh Tessitorijevih izjav, uvedbo dvojezičnosti. »Demokracija« pa je od svoje strani prikazala netočnost in neumestnost takih takratnih Tessitorijevih trditve.

Z zanimanjem jemljemo sedaj na znanje besede državnega podtajnika sen. Tessitorija in verjamemo, da so imele gori omenjene prejšnje njegove nam neprijetne izjave v senatu zgolj neke vrste strankarsko-političen pomen in da niso prihajale iz njegovega osebnega prepričanja v zadevi kot taki, saj s, saj ne moremo misliti, da bi moč velike razumnosti in širokega gledanja na vprašanja, ki se tičejo njegove dežele, ki je tudi dežela naše manjšine v Italiji, mogel kar čez noč izbrisati iz svoje duše velike in vzorne čute pravičnosti tudi do Slovencev, italijanskih državljanov, za katere se je že leta 1947 potegoval v rimski ustavodajni skupščini, ki je prav na njegovo pobudo

in tudi po-njegovi zasluzi tedaj izglasovala avtonomijo s posebnim statutom za našo deželo Julijsko krajino-Furlanijo.

Na drugi strani pa sen. Tessitori, kot Furian, mora biti le zagovornik avtonomije, kot politik stvarnega gledanja pa ne more prezreti nujnosti rešitve vprašanja naše zaščite. Takega smo mi Slovenci v Italiji poznali in ga visoko cenili vse do njegovih izjav v senatu.

Vsako razume, da je tudi samo začasna odgoditev avtonomije s posebnim statutom protustavna ter pravno in politično pravi nesmisel. Ali je mogoče hkrati nekomu pravice priznati in zakoniti ter ne spoštovati, odnosno njihovo dejansko uveljavitev odgoditi za nedoločen čas?

Sicer pa ne gre samo za kršitev člena 116. ustave, ki določa deželno avtonomijo s posebnim statutom, ker se dosedaj ni spoštoval niti člen 6. ustave, ki se glasi: »Republika štiti jezikovne manjšine s posebnimi določili zakona«, niti člen X. prehodnih in končnih določil iste ustave, ki je začasno odgodil uveljavitev avtonomije s posebnim statutom po čl. 116, toda s poudarkom, da *ostane v veljavi zaščita* dr. Avgust SFILIGO (Konec na 2. strani)

Zahteve koroških Slovencev

Na letni skupščini kmetijske zbornice na Koroškem je svet. Janko Ogris predlagal spremembo zakona o kmetijskih zbornicah. Zahteval je, naj se slovenski jezik prizna kot drugi uradni jezik v kmetijski zbornici. Zveza slovenskih združenj na Koroškem pa naj dobi v zbornici svojega zastopnika, kot ga ima nemška združena zveza.

Po sedanjem zakonu o kmetijskih zbornicah je samo nemščina priznana kot uradni jezik v koroški kmetijski zbornici ter okrajnih zbornicah. S tem so prizadete pravice koroških Slovencev glede jezika, in to tem bolj, ker okrajne kmetijske zbornice na Koroškem poslujejo večina s kmeti slovenske narodnosti.

General Eisenhower v Grčiji in Turčiji

General Eisenhower se mudi ta teden na uradnem obisku v Grčiji in Turčiji, spremlja ga ožji štab z načelnikom njegovega glavnega štaba, generalom Alfredom Gruentherjem. V Pariz se vrne 7. marca.

Pred svojim odhodom se je general Eisenhower udeležil svečanega razobešenja grške in turške zastave, ki vihraja zdaj poleg zastav prvotnih 12 držav Atlantske zveze na glavnem stanu vrhovnega poveljstva zaveznikih sil v bližini Pariza. Svečanosti sta se udeležila tudi turški in grški veleposlanik v Parizu.

Vzroki francoske vladne krize

V ozadju niso vojaška, temveč zapletena gospodarska vprašanja

Par dni za zaključkom konferencie Atlantske obrambne zveze v Lizboni je podala francoska vlada ostavko. Vladna kriza je tako nastopila v mednarodnopolitičnem zelo neugodnem trenutku. Minilo je namreč komaj štirinajst dni, odkar je francoska zbornica po vroči debati vendarle odobrila svojo resolucijo o evropski vojski, s katero je med ostalim omogočila tudi sprejem libonjskih sklepov, evropsko vojaško sodelovanje in je odstranila zadnje veliko oviro za nemško oborožitev. Zato bi marsikdo mislil, da pomeni nova francoska kriza nekakšno nezaupnico vladi, ki je predlagala vse te sklepe.

Toda ozadje je vse drugo. Francoski ministri so vedno našli v francoski zbornici zadostno večino, kadar koli je šlo za vojaške sklepe in izdatke. Francija hoče še vedno igrati vlogo veselice in kjer je v

vprašanju francoski prestiž, tam so si kmalu edini. Zato nihče ne ugovarja vojaškim naporom, bodisi v Indokini, kjer gre za francoski imperij ali pa v Evropi, kjer se Francozi zavedajo, da ne morejo zmanjšati nemškega vpliva, ne da bi sami položili čim večjo vojaško težo na evropsko tehtnico.

Druga pa je stvar z dohodki. Naj izgleda to resno ali ne, vendar je dejstvo, da je večina francoske zbornice sporazuma z glavnimi izdatki, nikakor pa ni mogoče doseči odobritve za dohodek. Zbornica je torej podobna gospodarju, ki bi rad nekaj kupil, a ne mara dati denarja. Tako je še vedno neodobren francoski proračun za leto 1952 in Francozi živé že od januarja dalje v provizoriju, ki stane državo blagajno baje dnevno 1 milijardo frankov. Davkov za tekoče leto seveda ne pobirajo in država se finansira s tiskanjem denarja.

Na vprašanju proračuna je padla 7. januarja Plevenova vlada. Slej dil ji je Faure, ki je pa 7. februarja, ja že ostal v manjšini s svojim prvim finančnim načrtom o premični lestvici. Toda s parlamentarnim manevrom so to dejansko nezaupnico preklicali in prava finančna debata bi se šele morala vršiti. Vmes je prišla ostra izmenjava misli z Nemčijo, o kateri smo na tem mestu že poročali, vladi so bila potrebna navodila in polnomočja za libonjsko konferenco in tako se je zgodilo, da je prišlo do pravega nadaljevanja finančne razprave šele po povratku francoskih ministrov iz Lizbone.

Zbornica je 26. februarja odobrila s 355 glasovi proti 246 Faurejev predlog o premični lestvici za delavske plače. Toda ko je Faure predložil svoj načrt proračuna za leto 1952, ni nikakor mogel doseči odobritve za predlagano 15-odstotno povišanje davkov in tako je bil prisiljen podati ostavko.

Mandat za sestavo nove vlade je dobil najprej Reynaud, toda socialisti so odklonili, da bi sodelovali v njegovi vladi, v katero je povabil tudi gliste. Predsednik vlade je nato ponudil mandat Plevenu, a ta ga je odklonil z izjavo, da bi lahko sestavil samo tako novo vlado, ki bi bila enaka tisti, ki je do bila nezaupnico že 7. januarja. To seveda ne bi imelo nobenega smisla. Tako je dobil končno mandat Antoine Pinay, podpredsednik republikanske parlamentarne skupine. Pinay skuša sedaj sestaviti novo vlado »tehničnih strokovnjakov«, kateri bi bili glavni smoter obrambe valute in borbe proti inflaciji. To na še tudi potrebno, saj so 1951 od junija 1950 do decembra 1951 cene na debelo dvignile za 49 odstotkov, na drobno pa za 39 odstotkov. Denarni obtok pa je narasel na 2000 milijard. Tudi zunanja tr-

govina se razvija zelo nepovoljno in v januarju je znašala vrednost izvoza samo 54 odst. vrednosti uvoza (lansko leto je znašal 73 odst. vrednosti leta 1950 pa 87 odst.). Država si seveda ne bo mogla dovoliti, da bi uvažala dvakrat več kakor izvažala. Bodoča vlada bo torej morala nujno zmanjšati uvoz, kar bo imelo neugodne posledice za vsa države, ki prodajajo na francoskem trgu. Med njimi je tudi Italija.

Velika nerodnost sedanje francoske krize je tudi v tem, ker sovpada z razpuro v ameriškem senatu, ki bo odločila o ameriški pomoči Evropi. Če francoska kriza ne bo kmalu rešena, bi to znalo imeti neugodne posledice. Ameriški senator Connally je že opozoril Francijo, naj ne računa na večji prispevek ameriških davkoplačevalcev, če ne bo tudi sama napravila vse, da poveča in utrdi moč svojih obrambnih sil.

Zmaga Romite nad Saragatom

Znane so dogodivščine v zvezi z nastankom italijanske socialdemokratske stranke. Da se niso prilike uredile s sklepi predzadnjega strankinega kongresa v Benetkah, je bilo jasno. Imenovanje dveh generalnih tajnikov — Saragata in Romite — je najboljši dokaz za neustajenost prilik med novopečenimi socialdemokrati. Količina je politična razlika med levo usmerjenim Romito in desničarjem Saragatom, se je pokazalo že na zadnjem kongresu v Bologni, ko je bilo odklonjeno katero koli volilno sodelovanje s totalitarnimi strankami. Romitovci prištevajo tudi demokracijane med totalitarce, medtem ko so saragatovci glede tega drugačnega mnenja. Dobro se še spominjemo, koliko prizadevanj je bilo treba s strani romitovcev, da je lani Saragat izstopil iz De Gasperijeve vlade!

Pred par dnevi je zasedalo v Rimu socialdemokratsko vodstvo, izvoljeno na bolonjskem kongresu. Moralo bi v glavnem voliti generalnega tajnika stranke. Topot same menega in ne več dva kot doslej, ker je bilo tako sklenjeno na zadnjem kongresu. Pri volitvah je bil z enajstimi glasovi proti desetim izvoljen za vodjo stranke Romita, ki je s tem sicer samo z enim glasom razlike premagal Saragata.

Takoj ob izvolitvi je izjavil Romita, da vztraja njegova skupina pri odklanjanju katerega koli sodelovanja s totalitarnimi strankami pri bodočih volitvah in pri tem dal jasno razumeti, da odklanja sodelovanje tudi z demokracijani, o čemer je bil pravzaprav glavni razlog spora s Saragatom.

Demokracijani so z nevoljo sprejeli na znanje zmago Romite nad Saragatom.

VESTI z GORIŠKEGA

Posebni zakon za zaščito naše manjšine v Italiji?

(Nadaljevanje s 1. strani)

jezikovnih manjšin v skladu s členom 6.

Poleg tega omenja sam državni podtajnik sen. Tessitori tudi mirovno pogodbo, ki prav tako s svojim čl. 15 veže državo, da zaščiti vse manjšine v njenih mejah.

Ščititi ene, to je Nemce, Ladince in Francoze, in ne tudi druge, to je nas Slovence, je drugi še večji nesmisel, ki žali naš čut enakopravnosti in dostojanstva, do katerih imamo kot italijanski državljani vso pravico po členu 3 ustave, ki pravi: »Vsi državljani uživajo enako družbeno dostojanstvo...«

»Vprašanje (zaščite slovenske manjšine) nam dela ne majhne težkoče prav v sedanjem trenutku — je izjavil sen. Tessitori.

Razumemo tudi mi, katere utegnejo biti te težkoče, če pomislimo na vse to, kar se slovenski manjšini v Italiji dogaja od septembra 1947 dalje...

Hvala Bogu imamo Slovenci v Italiji vsaj tiska toliko, da lahko

POZIV SDD

Slovensko dobrodelno društvo z Gorici poziva vso goriško javnost, naj prisloži na pomoč s prispevki in denarju in v naravi za brate v Sloveniji in Beneški Sloveniji, žrtve snežnih nepravil in zametov!

Naj ne bo nikogar, ki ne bi opravil tudi ob tej priliki svoje narodne in človečanske dolžnosti!

Prispevke sprejema pisarna S. D. D. na Riva Piazzutta št. 18 v Gorici.

znesemo sproti v javnost naše pri- tožbe glede na nespoštovanje pravice, ki nam po vseh zakonih, pogodbah in dogovorih pritečejo. Po dvajsetih in več letih trpljenja pod fašizmom smo upravičeno verjeli in upali, da bodo novi voditelji Italije držali besedo glede slovenskih izjav in obljub, ki so jih dajali od leta 1945 do septembra 1947 in tudi pozneje. Prepričani smo bili, da se nihče več ne bo upal kršiti določila ustave, kar se tiče naše manjšine. Zato smo zelo trpko občutili razočaranje, ko smo izvedeli, da je ustanovajna skupščina leta 1947, par mesecev potem, ko ga je izglasovala, nenadoma začasno odložila veljavnost člena 116 ustave in apobudo gorških italijanskih krogov, ki niso niti od daleč razumeli, kakovo veliko škodo si delajo tudi s samim sebi z odklonitvijo avtonomije s posebnim statutom.

Danes so prišli že toliko k zave- stnosti, da si zdaj tiho, zdej odkrito želijo avtonomijo s posebnim statu- tom, za katero smo upravičeno stavi- li zahtevo mi Slovenci že 21. ma- jaja 1947! Ne želimo pa zaščite naše manjšine! Prav v zadnjem času smo mi Slovenci občutili zopet hu- go krivico, ko so nam izgnali iz šol s slovenskim učnim jezikom vse učence in dijake, sinove slo- venskih optantov.

Toda naše pritožbe po tisku gre- do v svet in prej ali slej imajo tudi ugoden odmev, kot smo že večkrat čitali v angleških, francoskih in ameriških ter švicarskih listih. Le tako razumemo besede sen. Tessi- torija: »To vprašanje nam dela ne majhne težkoče prav v tem tren- utku.«

Vprašanje nastane sedaj, če bi nam Slovincem v Italiji ne koristil bolj poseben ustavni zaščitni zakon, kot pa zaščita z deželnim statu- tom. Deželna avtonomija in njen tezaževni poseben statut bosta v rokah krajevnih sil, ki so se nam izkazale vedno nenaklonjene.

Po vsem tem, kar smo grenkega doživeli po krivdi teh sil, moramo upravičeno dvomiti, da bi nam po- stale naenkrat vsaj toliko naklon- njene, da bi vestno in točno spo- štovali in izvrševali določila po- sebne statuta, kar se tiče določil za našo manjšino, ki si želi logično in pravično tolmačenje ter uveljav- ljenje zakona, saj ima prirojeno ra- zumevanje in spoštovanje zakona. Namerno ozkosrčno tolmačenje do- ločil zakona, s posledico, da mora- jo prizadeti, ki krivico občutijo, pravično tolmačenje in razumeva- nje določil šele tolmačiti tistemu, ki si je zamašil ušesa, ustvarja zo- prno ozračje, polno gneva in tege- be za jezikovno manjšino, ki se na

ta način čuti ponižano in zapostav- ljeno, kljub vsem trditvam zakona, da »uživajo vsi državljani enako družbeno dostojanstvo in da so vsi enaki pred zakonom.«

Mi si moramo želeli tak zaščitni zakon, ki bi vezal neposredno cen- tralno vlado na odgovornost, kar se tiče njegove izvedbe, in bi ta ne bila odvisna od sovražnih krajev- nih sil. Pri izvedbi zakona samega pa bi morala imeti besedo, kar se tiče nadziranja in izvajanja tudi manjšina sama po svojih izvolje- nih ali imenovanih zastopnikih. Si- cer bo zopet prišlo v veljavo pravi- lo: »Creata la legge, trovato l'in- ganno.« (Ko je ustvarjen zakon, so ustvarjeni tudi pogoji za njegovo kršitev!) Menim, da je to vpraša- nje v sedanjem trenutku za našo manjšino važnega in odločilnega pomena, zato zasluži trezno pozor- nost in globoko premišljevanje; na- to pa moramo postaviti točno za- htevo.

Na koncu je državni podtajnik sen. Tessitori povedal, da »vztraja Jugoslavija na tem, da Italija ravn- ja s slovensko manjšino vsaj tako, kot ravnja s prebivalstvom franco- skega pookla v dolini Aostae.«

Francoška manjšina v dolini Aosta pa ima deželno avtonomijo s posebnim statutom, ki vsebuje tudi sledeča določila:

Člen 38: »V dolini Aosta ima francoski jezik enako veljavnost kot italijanski.

Javni spisi se morejo sestavljati v enem ali drugem jeziku, izvzem- ši ukrepi sodne oblasti, ki se mora- jo sestavljati v italijanski.

Državni upravni uradi v dolini Aosta vzamejo v službo po možno- sti funkcionarje po rodu iz dežele ali večje francoske jezik.«

Člen 39: »V šolah vseh vrst in vsake stopnje, ki spadajo v ob- močje te dežele, se poučevanju francoščine posveti tedensko enako število ur kot za italijansko.

Poučevanje nekaterih predmetov se more vršiti v francoskem jeziku.«

Člen 40: »Poučevanje raznih predmetov se vrši po pravilih in programih, ki veljajo v državi, s prikladno preureditvijo na krajev- ne potrebe.

Taka preureditev, in pa predmeti, ki se morejo poučevati v franco- ščini, se odobrijo in izvršujejo, ko so se o tem izrekle mešane komi- sije, ki jih sestavljajo zastopniki prosvetnega ministrstva, deželnega sveta doline Aosta in zbora učnih moči.«

Razume se, da, kar se tiče pro- gramov in učnega jezika, so naše šole na Gorškem v glavnem že v redu. Gre za njihovo uzakonitev

Bolniško zavarovanje

Zakon od 28. januarja 1952 št. 35, ki ga je objavil uradni list od 7. februarja t. l. št. 32, razteza obvezno zavarovanje proti boleznim tudi na delavce in delavke vseh vrst, ki na razne načine služijo kaj, ki oseb ali družini, trajno in kot glavno njihovo delo, vsaj štiri ure dnevno pri istem delodajalcu, in so plačani v gotovini ali v blagu.

Gre za moške in ženske, ki kakor koli služijo osebam ali družini pri opravljanju poslov za družinsko življenje. Zavarovani morajo biti tako kvalificirani pomočniki in pomočnice (kot na primer učitelj otrok, vzgojitelji, guvernante, varuhinje otrok, diplomirane voditeljice družinskih poslov, majordomi, kuharji, šoferji, vozači s konji, hlevski posli, dojilje, garderobierke, vratarji, varuhi in vrtnarji), kakor osebe, ki opravljajo splošne posle (kot na primer splošni posli - stutofarere, perice, navadne varuhinje otrok, sobarice in natakarji, težki posli).

Od zavarovanja so izključeni družinski sorodniki pomočnikov in pomočnic ter sploh osebe, ki opravljajo gori navedene posle.

Zavarovanje priteče in se izvršuje po zakonu od 11. januarja 1943 št. 138, z nekaterimi omejitvami in po načinu, ki jih navaja zakon od 28. januarja.

Gori navedeni zavarovanci in za- varovanke bodo deležni za dobo 180 dni, na podlagi čl. 6 zakona od 11. januarja 1943 št. 138, sledeče pomoči: pomoč na domu in v ambu- latoriju v primeru boleznih splošne- ga značaja; pomoč v ambulatoriju za bolezni posebnega značaja; zdravi- lila, bolnično in porodniško pomoč brezplačno.

in za slovenske šole v videmski pokrajini.

Le to moramo se zahtevati, da se v šolah s slovenskim učnim jezikom na Gorškem in v videmski pokrajini morajo obvezno šolati vsi slovenski otroci, ker gre pač za za- ščito manjšine, to je slovenskega rodu, in ne za kako začasno in pri- kladno določilo zakona, dokler nas na razne načine in po raznih me- toдах ne raznarodijo. Kakor imajo pravico in dolžnost posečati samo svojo lastno šolo otroci italijanske- ga pokolenja, tako morajo obvezno posečati samo slovensko šolo otroci Slovincem. Razlika je in ostane vsekakor, ker se naši učijo in bodo učili tudi italijansko!

Obratnega pravila za italijanske otroke niti ne zahtevamo, da bi veljalo, čeprav vemo, da bi jim po- znanje slovensčine le koristilo.

Sicer pa smemo verjeti, da se bodo izjave državnega podtajnika sen. Tessitorija uresničile?!

dr. Avgust SFILIGOJ

„Arena di Pola“ in „Demokracija“

Glasiilo istrskih izseljencev ali »ezulove«, kot se sami nazivajo, to je »Arena di Pola« od 13. februarja t. l., se zgraža nad »Demokracijo«, ker je objavila vest o izražih soli- darnosti z egiptovskimi protiangle- škimi gusťi, ki so jih zastopniki »ezulove« poslali egiptskemu posl- ništvu v Rim. Zgraža pa se »Arena di Pola«, ker je »Demokracija« povedala, da se nam Slovincem čud- no zdi, kako »ezulie priznavajo E- giptanom pravico do popolne svobode, ki je mi Slovenci ne moremo niti z besedo zagovarjati pod laš- kimim terorjem! In »Arena di Pola« vpraša, kako in kje se ta teror iz- vaja, ter očita oblastvom, da nam pustijo preveč svobode, ko tako tr- dimo!

»Arena di Pola« misli namreč na »krvavi teror« in ne na vse tisto z ločeni in preganjanje Slovinci in Hrvatov, ki smo ga doživlja- li pod fašizmom, s pomočjo tudi mnogih, ki bi ga še danes radi ob- navljali. Saj smo slišali na neki se- jji občinskega sveta na gorškem gradu, kako je nekdo kričal proti našim svetovalcem: »Ob zid z njimi!« (»Meteteli al muro!«)

Tudi te besede: »Ob zid z njimi!«, dokazujejo izvajanje terorja! In

končno je ves aparat stalnega mo- ralnega pritiska na Slovence, zani- kanje in kratenje njihovih pravic, preganjanje in izigravanje sloven- skih otrok in slovenske šole, zapo- stavljanje slovenskega jezika, pravi teror! In tako dalje!...

Ošpice

Med našimi najmanjšimi že dalj časa razsajajo ošpice. K sreči je bolezen precej mila in ne zahteva posebnih žrtev, če se izpolnjujejo predpisani varnostni ukrepi. Zari- di tega je zelo omejeno obiskovanje otroških vrtec in nekateri so zelo zaprti.

ŠTEVERJAN

V ponedeljek 3. t. m. je bila seja našega občinskega sveta, ki je raz- pravljala o proračunu za tekoče leto 1952 in ga tudi odobril. Iz vse- ga, kar je bilo slišati na seji, izha- ja, da ima naša občina celotnega doseданjega primanjkljaja, tudi iz prejšnjih let, okoli en milijon lir. Vendar obstoja upanje, da bo ves ta primanjkljaj krit z izrednimi do- hodki, ki jih bo občina dobila.

Raznarodovanje in ONAIR

Na javni občinski seji novembra lanskega leta je bil sprejet pred- log prof. Diganantonija, da se ob- činski otroški vrtec iz Standreža izroči upravi znane italijanske nacionalistične organizacije ONAIR.

Kljub protestom in prošnjam slo- venskih svetovalcev je bil predlog sprejet in tako je ta vrtec prišel zopet v roke nam Slovincem po- polnoma tuji in nenaklonjeni orga- nizaciji.

Župan je miril in tolažil sloven- ske zastopnike, češ da nam nihče ne ograža in krati naših jezikov- nih pravic in da je ONAIR lahko za zgled vsem drugim šolskim usta- novam. Ne vemo, če so bile te žu- panove besede res iskreno mišlje- ne, ali pa so bile le prav v oči, da bi dosegel izročitev vrtca ONAIR-ju. Danes, ko je pretekla že dobra polovica šolskega leta, lahko mir- no trdimo, da je župan varal slo- venske zastopnike, ali pa da se je sam varal, oziroma da so ga drugi prevarili, ko so mu trdili, kar je on na omenjeni seji govoril. Neiz- podbitno dejstvo je namreč eno: ONAIR raznaroduje naše slovenske otroke! Načrt tega raznarodovanja je dobro pripravljen in ga točno izvajajo. Ni golj slučaj, da so se italijanski raznarodovalci vrgli z vso vneto v Standrež, kamor so navozili celo naselje istrskih »ezu-

lov«, katerim so dali uglednosti in pomoči, ki jih niso bili nikdar ude- ležni domaći ljudje, pa čeprav so »ezulie« vsi pristi italijani kot so »viteci«, »murašci«.

Standrež — pristna slovenski va- sica, ki ni bila narko nedostopna tučnjava poseljena občevencev, im- po zašugi goriske občine prav v sru- sru seme raznarodovanja, ki zai- ze poganja prve sadove. Resnici na- ljubo moramo priznati, da Standrež ni med najzavednejšimi našimi vasi! Tega se odgovorni ljudje prav dobro zavedajo in zato so iz- ročili tamkajšnji vrtec organizaciji »Italia Redentae«, ki bo nedvomno dobro opravila prevzeto nalogo. Di- gnanantonio ali župan sta imela po- polnoma prav, ko sta jo stavila za zgled!

Ne moremo verjeti, da ima na pristno šolskem polju ta organiza- cija posebne zasluge in prednosti, pred vsemi drugimi občinskimi šo- lami. Za zgled je vsekakor lahko zaradi svojega preizkušnega rafiniranega, nekako podtalnega razna- rodovanja. Gorški župan in vsi mestni svetovalci, ki so trdili in še trdijo, da nam nihče ne ograža naših manjšinskih in jezikovnih pravice, imajo navidez popolnoma prav, ker nam vsi priznavajo na papirju in tudi z besedami vse pravice, de- jansko nam pa ne dajo nobene.

Standreški otroški vrtec ima res slovenski jezik za pouk, petje in tu- di molitev. Toda protislovensko de- lo organizacije »Italia Redentae« ti- čei v tem, da se inspekcije vrše v uradnem italijanskem jeziku: otro- ci so izprašani v italijanski! Ne- ljuba je pomoč učiteljice v sloven- ščini, ki skuša tolmačiti vprašanja, zastavljena v tujem jeziku! Sloven- ska pesem ne zveni lepo italijanski inspektorici, ki sicer ne zahteva di- rektno italijanske pesmi, toda to- liko časa izprašuje, če znajo še kaj peti, da vsak otrok lahko razume, da je treba zapeti še eno italijan- sko, ki končno razjasni čemerni o- braz resne nadzornice!!!

„Soča“ pred sodiščem

26. februarja bi se morala »Soča«, glasilo Osvobodilne fronte na Gorškem, zopet zagovarjati pred gor- škim sodiščem zaradi članka, ki je bil ponatisen 3. novembra lan- skega leta. V članku je pisec zago- varjal pripadnike partizanske »Be- neške čete« in predlagal, naj pri- dejo pred sodišče raje ljudje kot Aldo Spekonja, Silvano Gasperini in nek drugi, ki naj bi bili imeli med vojno sumljive zveze. Razpra- va pa je bila v zadnjem trenutku preložena, ker so v teku pogajanja za mirno izvansodno poravnavo za- deve.

SOVODNJE

V sovodenjski občini je bil vklju- čenih v seznam brezposelnih in po- trebnih zimskih pomoči 118 oseb, med katere bodo razdelili 240.000 lir. Brezposelne so razdelili na pod- lagi večje ali manjše potrebe v tri kategorije: v prvi so najbolj priza- deti in potrebni, ki bodo prejeli po 4.000 lir na osebo. Tudi je 18 ljudi. V drugi jih je 39 in prejme vsak po 2.500 lir, v tretji pa 61 in dobi vsak 1.000 lir. Z razdeljevanjem so že začeli.

Za danes se ustavimo pri tem primeru podtalnega delovanja. So- pa še drugi primeri nič manj zgo- vorni, ki jasno kažejo, kam pelje pot, po kateri hodi ONAIR.

Ne verjamemo, kar je trdil župan na seji, ko so odobraval prehod standreškega otroškega vrtca pod upravo ONAIR, da tej organizaciji ne more nihče očitati drugega kot dobrih namenov in dobrih del. Nje- ni uslužbenici niso tega mnenja. Najmanj, kar bi lahko tej orga- nizaciji očitali poleg raznarodovalne- ga dela, je, da je najbolj slab pla- čevalec, ker daje najnižje plače itd. O tem so že dovolj pisali celo ita- lijanski časopisi, kot »Messaggero Veneto« in »Giornale di Trieste« lanske poletje!

IZ DOBERDOBA

Koristna pobuda

V nedeljo predpoldne 2. t. m. je naš župan sklical sestanek občinar- jev z namenom, da jim poda in ob- jasnji obračun znanih prirejenih plesov, ki so bili vsako nedeljo zvečer od sv. Stefana dalje in kon- čali na pustni torek.

Sestanka se je udeležilo zadovo- ljivo število ljudi in vsem je žu- pan izročil pismen izkaz računov, ki izkazujejo 214.184 lir čistega do- hodka. Od tega zneska se je že u- porabilo 35.668 lir za razne stroške javnega značaja, in sicer za barvan- je šole, za občinsko dvorano, za javno tehnično in drugo, tako da ostaja čiste gotovine še 178.516 lir, ki gre v občinsko blagajno in bo služila le skupnosti vseh občinarjev.

Župan je sestanek sklical še za drugi namen. Pozval je namreč ob- činarje, naj pridno sadijo sadna drevesca, zlasti češnje, ki jih je v občini zelo malo, in obljubil lep- nagra do tistemu, ki jih bo vsadil o- dnosno vcepil največ. Prav po- sebno je g. župan pozval mladino, naj se zanima in pospeši sadjerej- stvo v doberdobski občini, ki uteg- ne biti zelo dobičkanosno.

Tudi glede pogozdovanja je žu- pan pozval prisotne občinarje, naj se zavedajo dejstva, da čim več bo vsak posameznik posadil borovih dreves, tem večji gozd lahko zra- ste, kar bo koristilo le skupnosti. V tem času se že izvajajo pogozdo- valna dela po znanih središčih.

Končno je naš župan še enkrat poudaril važnost pravilne uporabe dvorane, ki je dala letos res lep do- biček. Zato je povsem jasno, da kdor hoče dvorano dobiti, bo moral tudi primerno plačati, ker je izku- piček namenjen samo v skupno ko- rist.

Udeleženci sestanka so bili s po- ročilom in z vzpodbudnimi beseda- mi našega župana res zadovoljni. Zato so mu tudi izrazili vse pri- znanje.

Rupnoprodajne pogodbe

Odlok od 27. septembra 1941 št. 1015, ki je bil spremenjen v zakon od 29. decembra 1941 št. 1470 dolo- čuje, da ne morejo dobiti pravne veljave one kupno-prodajne pogod- be premlin, ki se javno ne zabe-

Prvo pastirsko pismo novega škofa

Pretekli mesec je izšlo prvo pa- stirsko pismo novega goriškega nad- škofa.

Vsi smo nekako nestrpno pričau- kovali prvi uradni glas iz ust ško- fe samega. V tem pismu je na krat- ko orisal načrt svojega delovanja, kateremu je postavil za geslo Kri- stusovo molitev. »Da bi bili vsi en- ca.« Pričakuje in upa, da bo nale- tel na splošno pomoč svojih duhov- nikov in vernikov, kakor tudi ver- skih in kulturno socialnih ustanov ter predstavnikov svetne oblasti. V tem pismu pa niti z besedico ne o- meni slovenskih vernikov in nji- hovih verskih ustanov, kar vzbuja vtis, da nas pred javnostjo name- noma ne pozna! Če smo v njegovih očeh izgubljeni sinovi, zakaj nas ni sprejel kot svetopisemski oče, ki je svojega sina sprejel z odprtimi rokami in ga tesno pritisnil na sr- ce, da bi ga ne izgubil nikdar več?

Trdno smo upali, da bo novi škof tudi za nas Slovence pravi oče, pri katerem bi našli varno zatočišče in globoko razumevanje, kot pri »škofu-očetu«, kot se sam naziva. Na žalost pa nas prvi koraki v nje- govih službi ne navdajajo s preveli- kim upanjem!

Ustoličenje novega škofa

Slovesno in uradno ustoličenje novega goriškega škofa, mons. Hi- jacinta Ambrosija, bo 16. marca t. l. po programu, ki ga bomo še ob- javili.

Glinaste kariere

Izvedli smo, da je iz neznane- ga vzroka titovski vođa v Go- rici, g. Oskar Vižintin, zamenjal svoje zaslužkarstvo v partiji s po- vratkom v svoj poklic. Gotovo je to težak, vendar časten korak. Kon- kurenčni nameštene pri »Delus« objokuje usodo svojega stanovske- ga tovariša takole: »Čudno se nam pa le zdi, da se je znan titovski ak- tivist in celo član vodstva tako imenovane DFS kar čez noč odpo- vedal svoji vodilni vlogi v titovski fronti ter si izbral raje službo tr- govskega pomočnika.« Takih čude- žev bo še mnogo; usoda glinastih karier je pač taka in vredna, da o njej trezno in preudarno razmi- šljajo vsi partijski zaslužkarji.

Seznam občinskih revežev

V občinski veži je postavljen na ogled seznam revežev, ki so potreb- ni pomoči in podpore ter brezpla- čne zdravniške oskrbe. Proti izklju- čitvi se lahko prizadeti pritožijo na občinski svet.

ležijo (registrirajo) s plačilom tak- se v roku dvajsetih dni, potem ko so bile sklenjene.

Zaradi tega določila je po vsej državi prišlo ob pravno veljavo ve- liko število pogodb, ker jih priza- dete stranke niso registrirale pravo- časno.

Njihova sanacija (obnova veljav- nosti) ni bila možna niti s plačilom globe. Zato so se od vseh strani dr- žave vedno pogosteje slišali glasovi, ki so zahtevali preklic tako o- strega določila zakona, ki je neste- tim prizadeljal obutuno škodo. Tudi pri nas so se dogodili primeri, da so ostale take pogodbe brez vsake veljave.

Sedaj pa je končno izšel zakon od 26. januarja 1952 št. 29, ki do- loča, da se omenjene pogodbe ne morejo proglasiti za nične, če so jih pogodbeniki dejanski že izvr- šili z oddajo posesti in prejemom plačila.

Vendar se pogodbe, že proglase- ne za nične s pravnočasno sodbo, ne morejo več uveljaviti v smislu novega zakona od 26. januarja 1952 št. 29. Prav tako se ne morejo uve- ljaviti gori omenjene prične pogodbe, glede katerih so pogodbeni- ki že sklenili poravnavo.

Večerni tečaji za kmete

Se vedno se nadaljujejo razni ve- černi tečaji za kmetovalce po po- deželju. Tudi v slovenskih vaseh so priredili take tečaje, a žal je v italijanski, tako da kmetje, ki se sicer zanimajo za strokovno izo- brazbo v svojem poklicu, ne more- jo doseči tistih uspehov, kot bi jih sicer, če bi bila predavanja v do- mačem jeziku. Ne moremo razume- ti ozkosrčnosti organizatorjev teh tečajev, ki se ne morejo ali nočejo odločiti za predavanja v slovenš- čini. Človek bo kmalu prepričan, da so ti tečaji bolj raznarodovalnega kot strokovno izobraževalnega po- mena.

Dr. MARJAN BREGANT
zdravnik in kirurg-operater
Gorica, ul. Brigata Casale, 40

V SLEPI ULICI

(William Banks)

Gotovo je najbolje označil komunistični sam Stalin, ko je leta 1934 govoril na kongresu sovjetske komunistične partije: »Komunist je desničar, ki za levičarskimi frazami skriva svoje pravo poslanstvo... Jasnje je, da se tako profesionalno izpovedano tiranstvo trudi, da zajame celotno življenje, da usuzni filozofija, ki vodi tako tiranstvo, tudi znanost, umetnost, vzgojo in kulturo sploh. Jasno pa tudi je, da pri tem, ko gre za uveljavljanje marksistične filozofije, tak sistem ne izbira sredstev. Komunističnemu tiranu so dovoljena vsa sredstva, ki vodijo do popolnega usuzenja vsega človekovega udejstvovanja, zlasti še tako nevarnega duhovnega področja, kot ga predstavljata znanost in umetnost.

Do tukaj vlada še logika, surova sicer, toda na vse zadnje — zelo jasna. Razvoj, ki ga doživlja intelektualca v Sovjetski zvezi, postaja znanstveniku, pisatelju in umetniku sploh nevarno, da se le za trenutke približa sodobni stvarnosti, življenjskim problemom v zvezi z marksistično ideologijo. Tako številne so bile te premene in obrati: staliniščne ideologije, tako nenavadne in nepričakovane obtožbe »buržujskih reakcionarjev«, »trockističnih klečaplazcev« in »titolističnih izdajalcev«, ki so tem obratom sledile, da si več noben intelektualca, pa naj bo še tako suženjsko naklonjen režimu, ne upa spuščati v avanturo na ideološka področja, ne da bi pri tem tvegaj, da ga utegne presenetiti kak nov obrat in bi se tako nenadoma znašel v vrstah »sovražnikov delovnega ljudstva«.

Nujna posledica tega je, da se vedno večje število sovjetskih intelektualcev umika življenjski stvarnosti na področja, ki se niti malo ne dotikajo življenja, ki mejni na marksistično ideologijo. Kakor sploh vse pa ima v Sovjetski zvezi tudi kultura svoje propagandno poslanstvo. Kar v Sovjetski zvezi ne služi režimu, ni vredno življenja. Tako so moskovski kolovodje kmalu spoznali, da nimajo nobene koristi od take neživljenjske znanosti in umetnosti. Sledile so in še sledijo javne kritike na partijskih sestankih, pritiski z vzgojnimi tečajji in naposled ukori... Tako se je znašel intelektualca, ki živi in dela v komunističnih državah za »železno zaveso, v slepi ulici, iz katere ne vidi izhoda.

Morda zaradi globokega prepada med duhovnimi vrednotami Islama in dialektičnim oportunizmom politbroja ni bilo v Sovjetski zvezi intelektualcev, ki bi bili deležni večje kritike v tem pogledu kakor prav muslimanski intelektualci sovjetskih republik v osrednji Aziji.

Komaj nekaj tednov je od tega, ko je imel centralni komite komunistične stranke Kazakistana svoje osmo redno plenarno zasedanje. Glavni predmet razpravljanja na tem zasedanju so bile kritike o pomankljivosti in napakah leposlovja in umetnosti kazakistanskih umetnikov. »Splošna ravnina ideologije, ki naj bi odsevala iz vseh vidnejših umetniških stvaritev, še ni dosegla niti povprečne višine...«, so tožili kritiki centralnega komiteja. Zaključna resolucija je na prvo mesto postavila zahtevo, da se je treba z vsemi silami upreti zniževanju ideološke ravnine v umetnosti... Ne dolgo pred tem je uradno glasilo komunistične stranke za osrednjo Azijo »Pravda Vostoka« po-

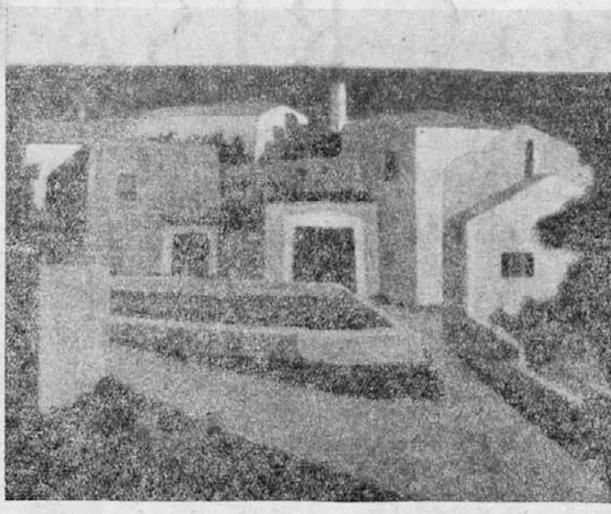
dobno ugotavljalo v pregledu zbirke nagradnih esejev, ki so jih napisali znanstveniki Osrednje azijske državne univerze.

Enaka tožba je odsevala iz resolucije Zveze uzbeških pisateljev, ki je na svojem zasedanju ostro kritizirala svoje člane in jim očitala »resne napake in »krivoverstva«. V sosednjem Tadžikistanu je šel razvoj za korak dalje: pisateljem, ki v svojih delih ne upoštevajo ideološke stvarnosti, je bil naložen — ukor.

V Kazakistanu so prišli v ideološki precep — pesniki. Neka uradna izjava pisateljskega krožka pravi: »da mnogi sodobni pesniki težko grešijo, ker se oddaljujejo od življenja. Zato je nujno, da padajo v mističnem in oživljajo reakcionarne sege in običaje.«

V Uzbekistanu so doživeli podobno polom — glasbeniki. Uradna politika se je nenadoma spustila tudi v področja glasbene kulture. Sekretar partije, Šaraf Rashidov, je obtožil uzbeških glasbenikov, »da njihova dela niso ideološko pomembna«. Napadel je republiški ministrski svet, ker dovoljuje v gledaliških predstavah glasbenih del in oper, ki obravnavajo »stare, lažigodovinske in legendarne snovi«.

Položaj sovjetskega intelektualca postaja v tem svetu neznošen. Umetnik se boji in zato izogiblje ideološke tematike in sploh vsega, kar bi moglo njihova dela vsaj malo spravljati v zvezo z marksistično ideologijo. S tem pa so že zašli v slepo ulico, iz katere bodo težko našli izhod. Če bodo še dalje šli pri svojem delu mimo sodobnih problemov, si s tem zaprejo bodočnost. Uradna kritika jih bo slej kot prej — odklonila. Če pa se spravijo reševati sodobne probleme kot marksisti, s tem tvegajo, da si sami skopljejo jamo, v katero bodo nekoč padli. V preteklosti je pot zaprta, v bodočnosti pa so pota strahovito spolzka...

Lojze Spacal: VELIKI REPEN (olje)

O delavskih razmerah

Pretekli teden je prispel v Trst predsednik ameriškega zastopstva v Gospodarskem in socialnem svetu ZN, prof. Isador Lubin. Sestal se je s predstavniki delavcev in industrijcev. V soboto je imel v Auditoriju ZVU javno predavanje o delavskih razmerah v svetu.

Prof. Lubin si je pridobil svetovnih sloves kot komisar Združenih držav za delavsko statistiko. Ta posel je opravljal od leta 1933 do 1936, ko se je posvetil študijam, s katerimi je ustvaril gospodarsko podlago za velik del socialne zakonodaje v okviru »NEW DEAL«-a. Med vojno je bil poseben pomočnik predsednika Roosevelta za statistiko, obenem pa je opravljal tudi razne važne službe v zvezi z delovno mobilizacijo v prid obrambne proizvodnje. Hkratu je bil tudi svetovalec ameriškega kongresa za socialna vprašanja.

V letih 1935-38, 1941 in 1945 je opravljal kot ameriški zastopnik v

upravnem svetu Mednarodne delavske organizacije zelo važno funkcijo, kar se tiče svetovnih delavskih vprašanj. Leta 1945 je bil kot ameriški zastopnik v zavezniški komisiji za reparacije s činom ministra leta 1946 pa je zastopal Združeno državo v komisiji ZN za opustošena področja.

Napisal je številna dela, ki so postala že klasična na področju gospodarske in delavske statistike, in je tudi predaval na michiganski in missourski univerzi.

Tudi krave morajo več delati

Celo za krave postaja življenje pod komunisti težje. Budimpeštanski komunistični časopis »Szabad Nep« namreč piše, da morajo madžarski kmetje slediti sovjetskemu primeru in molzi krave štirikrat na dan, s čimer bodo dobili več mleka in bo tako odpravljeno pomanjkanje mleka.

„Kačuriev rod“ in „Sončne sence“

Goriška Mohorjeva družba je izdala letos med svojim rednim knjižnim darom dve leposlovni knjigi. To sta zbirka ertic z naslovom »Kačuriev rod« Vinka Beličiča in povest »Sončne sence« Janeza Jaina.

Vinko Beličič je po rodu Belokranjec, kar je v slovenski literaturi že skoro sinonim za lirika in pesnika. Črtice v zbirki »Kačuriev rod« pa so mu nastale ob življenju v pokrajino kraške tržaške obale, ki je po svoji elementarni preprostosti podobna belokranjski, a vendar spet tako različna, mnogo trša, bolj siva in pusta. Toda tudi ta kraška zemlja je domovina velikih lirikov (Gruden, Gradnik, Kosovel).

V kratkem predgovoru k svojim črticam pravi Beličič: »Te črtice so sadovi samotnih ur, ki so me očistile zemskih bridkosti... Ko sem pisal o lepoti pomladi, da mi ni bilo treba govoriti o ljudeh, se je v mnogih teh listov igral kraški veter, ki je sopol v borih nad mano... Poslušal sem kose, penice, slavčice in »grlice, gledal sem cvetoče trnje in dišeče ostre trave: a to mi je bil samo odhiti pri iskanju novega, globljeje odnosa do življenja in družbe...«

Tako govori lirik. Vse črtice v zbirki so bolj lirčna doživljanja kakor prava proza. Če bi ne bilo v njih nenavadno močnega miselnega elementa, bi človek dejal, da so le pesmi v prozi, predvsem zaradi zelo lepega jezika in prekrasnih opisov narave in tržaški okolici. Ne poznam nobenega drugega, ki bi bil tako intimno prikazal to proročno v nezvezi besedi. Prav v tem je posebna odlika Beličičevih črtic, v izredno močnem doživljanju narave. Sredi pripovedovanja mu obstane pogled na zrelem rdečem šopku, na ptici, na metulju, ali pa mu

seže na morje in do daljne črte istrske obale.

Večina črtic razodeva, da zadrživa Beličič zares nov odnos do življenja. Prva, »Materina luča«, je se vsa porojena iz domotožja po domači Beli Krajini in hkratu največji siba. V njej se zrceli še svetlobojje pesnika, ki domoja življenje v simbolih in se umika pred njegovo neusmiljeno stvarnostjo v svoj notranji idealizirani svet. Morda bi bilo bolje, ko bi jo bil izpuštil iz zbirke, kajti ostale črtice kažejo, da je odprl oči pred življenjem in skušal premagati v sebi dosedanje pasivnost umetnika, ki čuti, da ni ustvarjen za boj, temveč za ustvarjanje lepote... Sam si odgovarja: »Če naj umetnik ustvarja lepoto, se mora bojevati z grobijo...«. V črticah odkrivamo primeri z njegovimi prejšnjimi stvarmi novo miselno zrelost in nova življenjska spoznanja. Predvsem razmišlja o svojem, o pesnikovem poslanstvu v današnjem svetu. To poslanstvo ni le v posredovanju lepote, ampak tudi v posredovanju resnice in novih spoznanj o življenju ter o naši stvarnosti. Do teh spoznanj se je prikopal z razmišljanjem in s tenkim posluhom lirika za utrip življenja in za resničnost, ki se skriva za masko navideznosti. Beličičeva misel se je začela v tej zbirki prebijati iz lupine shematične skupinske miselnosti in postaja bolj svobodna, njegov pogled sega v večjo širjavo in daljavo in zato je v njegovih črticah več resničnega humanizma.

Jalenova povest »Sončne sence« je ponatis iz »Lovca«. To je zgodba, že nekoliko postaraga vdovca, gospodarja Tomaža s Pokljuke, ki se ženi z brhko planšarico Rezko. Dejanje samo je precej blede in pravzaprav drugotnega pomena ob krasnih opisih gorenske alpske pokrajine pozimi in v poletju. Pri branju čutiš, da je bila napisana povest predvsem iz ljubezni do te pokrajine, da so glavni junaki Jalenove povesti gora sama, gozd in zima, lisjak, divji petelin in srnjaki. Malokdo zna tako živo prikazati življenje v naravi kakor Jalen, ki si je pridobil v »Ovčarjem Markome«, »Tropom brez zvončev« in z drugimi povestmi iz bohinskega kota sicer ne posebno vidno, zato pa trdno mesto v slovenski književnosti, predvsem pa nešteto navdušenih bralcev. Prepričan sem, da mu bo pridobila povest »Sončne sence« novih zvestih bralcev. F. J.

NOVICE z VIDEMSKEGA

Kar muorejo vjedet ben. Slovenji

Leta 1866 so stopili u Benečijo Italijani in od tistega leta naprej ne bio vic dobrega za Benečane. Ta je velika resnica, ki usi naši štarsji muorejo potardit. Za di boju odparli oči tisti Benečani, ki šele vjerjejo tu Italijanske obljube, ki su ponošni, kadar im govoriijo Italijanski časopisi: »italianissimi abitanti delle Valli del Natissone...« bomu u kratkim pripovedoval an poračunal, kar so Italijani u naši majhani dežel nardil od leta 1866 do dones.

Takoj povemo, di naši štarsji so bli zlo zadovolni za Beneško republiko prej an za Lombardsko-beneško kraljstvo potem. Tuo se razume, zakaj naše vasi spadajo na furlansko planino. Tuo smo hoteli povjedat za pokazat tistim slovinstam Italijanskim, kateri, kadar govoriijo ob Beneško Slovenijo, pri našajo naprej plebišit leta 1866, u katerim Benečani so skor usi volil, za Italijo. Saj so morli volit za Italijo, zakaj či so bli volil za Austrijo, ka so bli oni nosil blagou prodajat čjes Matajur u Kobard. Samo gospodarske stvari so parmorle u tistim časo naše štarsje volit za kraljstvo Viktorja Emanuela II. Potem naši štarsji so volil za Italijo, zakaj oni so mislil, de Italija im bo pustila isto avtonomijo, katero so imjel pod Beneško republiko an pod Lombardskim-beneškim kraljstvom. Na zadnjo kuje naša štarsji so volil za Italijo, zakaj njeso znal volit an more bit, de su se zgrešil, zakaj šol njeso imjel. Saj ih nje še dones u Benečiji!

Anpak pustimo plebišit leta 1866 an začnimo pravt ob ljubezan, ki zmeran je imela Italija do nas.

Beneški Slovenci muorejo vjedet, di potem, ki naši štarsji so volil (leta 1866) za Italijo, kralj Viktor Emanuel II. je hotou na uso silo zmerit naše občine z družim u niskim Tirole blizu distrekta Primje-ro (škoda, ki nje nardiu tega, zakaj kujša, či smo bli padli spet pod Austrijo, dones smo bli imjel vic cest u Benečiji!).

Beneški Slovenci muorejo vjedet, de prej ku je Italija prišla u naše kraje, ni blo pri nas tarkaj uradu, tarkaj orožniku, tarkaj meridionalca (na tistih uradah) an zato občine njeso imjele veličih strošku. Zato pa dauki so bli zlo niski.

Potem pravica an uprava javnih reči je bla u rokah naših ljudi an ne u rokah meridionalca.

Vjedet muorejo beneški Slovenci, di lahko so hodil delat naši štarsji u bližnje dežele an veliku so targoval z njimi. Vjedet muorejo, di

tiste ceste, katere su dones u Benečiji, so ble žej leta 1866, an samo u časo parve posvjete vojne su kajšo zgradil Italijani, na Rečanskim, kjer je bla borba.

Vjedet muorejo beneški Slovenci, di ulada Italijanska nje Benečiji nič pomala an di Benečija je plačjala Italiji od leta 1866 okrog devet milijardu lir dauka an je dala vala madre Patriač puno tisoč fantu u vojnah, ki tala zadnja je imjela.

Ka je dala Italija Benečiji? Pet Italijanskih šol an dva akvedota! Znesek: deset milijono lir!

Italijanske obljube

Nje dolgo od tega, ki su ble zadnje volitve pri nas u Benečiji. Usi se spominjajo, ki obljub su nam nardil pred njimi Italijanski kandidati, samo di bomo zanje volil. Obljubil so oni, di nam boju nardil ceste, akvedote, hrame za šole itd. Dolgo časa je prešlo; teli kandidati su dones an občinan, na pokrajinskih uradah an kadar mi gremo do njih, za ih prosit, de boju udaržal, kar so prej obljubil, oni nam odgovorjo, de ni denarja, ulada ga ne pošlja an zato neč ne muorejo za nas nardit. Ih prašamo, če denar je bil, kadar so oni obljuboval, an nam odgovorjo, de tisti čas so tako govoril samo za propagando. Posmejmo nam se an odženejo nas iz urado. Mi gremo an sarce nas zlo boli, razumimo, de so nas imel za norca, anpak je prepozno se jokati. Neč družega nam ne ostane, kakor se podat an pogledat naš štarsni položaj. Pogledamo an videmo, de za iti na naš dom ni ceste; de naše žene muorejo iti po uodo u potok, de boju pulento skuhale; de naši majhani otroc muorejo hodit se učit kjek malega u marzle sobe; de pri nas je puno presposlenih; de naši fantiji, či hočejo zašlužit kajšo palanko, muorejo iti u tujske rudnike.

Nemamo kuraže se prašat, kada bo končala usa tala mizerja an u naši glav plešejo obljube kandidatov, kateri nebese su nam obljubil pred volitvami. Pride nam naprej tud njih smeh, ki na njih ustah smo vidli tist dan, kadar smo ih šli obiskavat na urade. Oni se lahko smejo, zakaj za pet let imajo gotov kruh. Kadar boju prišle druge volitve, nas boju spet prišli gledat an spet obljuboval nebese.

Anpak, ka na bil še čas odprjet oči an žej dones povjedat tistim lažnikam, de je čas ju končat z obljubam? Ka na bil čas pomislit,

Beneški Slovenci naj pomislijo na tel račun an naj ga na pozabijo nikdar!

Či lepo boju pomislil, kadar vidil, de njesimo uon s pot, kadar prašamo avtonomijo za našo deželo, tisto avtonomijo, ki naši štarsji so imjel!

Hoteli smo se tjel zabit edno stvar: beneški Slovenci muorejo vjedet, di prej ku je Italija prišla u našo deželo, par naš njeso kraljuval koloneli an generali furlanski al meridionalski. Koloneli an generali, kakor so gospoda Olivieri an Mora. Duor na pozna telih gospodu u Benečiji? So tisti, kateri zmeran obljubejo velike reči an nikdar ne udaržajo obedne!

di Italijani nas nisu nikdar ljubil an di mi zanje smo všelej aščavik (hlapci)? Cas bi bil odprjet oči an razumiti, di samo naši ljudje udaržajo, kar obljubejo.

Zato pa zakaj mi ne gremo u organizacije slovenske? Samo zato, ki mi ne vjerjemo našim ljudem an bolj pa meridionalcam!

Tela je velika an huda resnica an mi ne vjerjemo našim ljudem samo zakaj oni malo govorjo an malo obljubajo. Oni ne govorjo tako lepo kakor meridionalci, kateri, kadar nam pridgajo, gibajo roke, glavno, oči an še ... noge. Naši ljudje govorejo malo, obljubajo malo, anpak dost udaržajo.

Tela je velika resnica an mi ju ne hočemo razumit. Anpak či po teli pot bomo šli, kakor do dones, bo prišu tist dan, de se bomu zlo grival. Se bomu tako grival, de ne bomu vedli, ki delat. Tisti čas bo prepozno iti gledat naših ljudi, njih za voj nas ih ne bo vic, an nam ne bo družega ostalo kakor same obljube, ... italijanske obljube.

MAJHANE NOVICE

SV. LENART SLOVENOV: Pravajo, de naša občina je zlo mizerna an di velik dauk ima naše županstvo. U Benečiji je vic občin, pa obedna nema tarkej tovarni kakor naša. Na Cermurje so velike tovarne od cigli an od cementa. Vemo, di gospodarij od telih tovarni milijone služijo. Mi njesimo komunisti an ne hočemo iti partit milijone telih gospodu. Kar hočemo je, di naši pošlanci na občin boju djel sposobni dauk telim gospodam. Ta-

kuo kajšan milijon bo ostu u naši občin an današnja mizerja bo zmanjšala.

GERMEK: Samo u dvje al tri vasi naše občine pride cesta. U te druge ne pride an zato prebivalci naše občine muorejo na harbatu use prenašat. Vickrat so obljubil, de boju nardil nam ceste, pa še nič se na vide. Tako ki je blo pri nas tuo let od tega, tako je dones. An taki bo zmeran naš položaj, dokjer u Vidme boju kuazoval meridionalci an ne ljudje naše pokrajine.

DREKA: Puno snega je padlo u naši občin an plazovi so se nardil. Dvje osebe so življenje zgubile pod njimi. Vic dni su ble vasi naše občine brez veze z družim vasm an samo tele zadnje čase so prebivalci telih vasi potj preoral. Velika je škoda, ki sneg je nardiu, pa obedan se nje za našo občino zmisno na Italijanskim kraju. Kuo je tuo? Sa kadar je bla poplava u Italiji, so se naši ljudje zmisil na nje!

CEDAT: Smo izvedil, de je ulada določila 11 milijonu lir za bonifikacijer svet blizu vasi Prješnje u naši občin. Či denar bo prišu, ne bo slabo, zakaj puno naših delucu brezposlenih bo ušafalo službo. Pa tud za novo bolnico nardit u Cedade je ulada denar obljubovala. Tist denar nje nikdar prišu. Al se bo zgodil tud zda takou?

SRJEDNJE: Puno brezposlenih je u naši občin. Usi naši deluci ne muorejo iti po svjete. Nje dolgo, ki videmski koloneli so obljubil, de boju začel pri nas ceste delat. Pa samo obljube ... zmeran obljube.

PRAPOTNA: Zlo so slabe ceste v naši občin an županstvo njema denarja za ih postroit. Pred volitvam so agospodje videmskie bli obljubil, de boju pošljal denar za ih postroit. Naj gre gledat naš gospod župan, kje se je zgubiu tist denar!

TORJAN: Puno naših kumeto so nardil prošnjo na Inšpektorat od poljedelstva, de im bo pomala ulada, po zakone 13. 2. 1933 n. 215, tu stroške za štalo zgradit. Prošnje so ble pošlajne žej pet al šest let od tega an še nič nje prišu našim kumetam. Kuo je tuo? Ka na valjajo nič zakoni u Italijanski republik?

SV. PETAR SLOVENOV: Vas Mečana je bla zažgana u časo vojne, Puno obljub so nardil namjestniki od ulade, de ju boju zgradit. Preca bo deset let, ki vas je bla zažgana, an še nič se nje nardilu. Bi na blo slabo, de gospod župan se malo intereso za Mečano!

DREKA: Puno snega je padlo u naši občin an valange so se utargale iz brega Kolovrata. Dvje osebe so življenje zgubile pod njimi an kajšan hram je bju zasut. Položaj u vases naših občin je slab an kar je žalostno, je, di ulada na pride na pomoje našim ljudem.

GOSPODARSTVO

Naše vinogradništvo

Od vseh tržnih predmetov je vnu najbolj padla cena v teh zadnjih par letih. Na Goriškem se ta pojav ni še tako zelo razširil kakor v drugih provincah Italije, kjer se prvovrstna vina prodajajo po 40-60 lir liter. Da so naša vina kolikor toliko še ohranjena pred krizo, je gotovo vzrok dejstvo, da so naša vina za naše vinopivce nenadomestljiva z vini iz notranjosti, ki se tudi k nam uvažajo.

Da pa se zavarujemo že vnaprej pred hušo krizo, je potrebno, da izboljšamo naša vina kvalitativno, pa čeprav na škodo količine. Z drugimi besedami: skrbeti moramo, da bodo naša vina boljša, pa čeprav bi morali zaradi tega manj pridelati. Cene našim vinom pa so komaj plačljive za delo, ki je pri obdelovanju naših hribovitih vinogradov potrebno. Naš vinogradnik ne bi mogel tekmovali s cenami, ki so danes na trgih v ostali Italiji, kjer pridelujejo vino z mnogo manjšimi stroški. Pomislimo samo to, da se v ravnini orje za nove trine nasade s traktorji, kar stane približno 5-6 lir za kvadratni meter, medtem ko moramo mi v Brdih plačati po 100 lir za prekopanje enega metra. In prav zaradi tega je potrebno, da se pripravimo na konkuriranje z vini iz notranjosti s tem, da usmerimo pridelovanje na boljše vrste ali na izboljšanje naše rebule.

Predvsem pride v poštev že nekako udomačen Tokay. Posebno v okolici Krmina in v zahodnih Brdih je Tokay že dokaj razširjen in je zaslovel daleč naokoli. Dr. Cosmo, profesor na univerzi v Padovi, ki je predaval na kmetijskem tečaju v Krminu, je tako živo priporočal gojitev Tokaya, ki ni našel nikjer drugod tako ugodnih tal za uspevanje kakor tukaj pri nas. V tem je dokaz, da so tukaj tla in podnebje ugodna za to žlahtno trto. Isti predavatelj pa je priporočal tudi rebulo (a ne zeleno, ki sploh ni vredna, da jo imenujemo), temveč rumeno rebulo, ki naj bi bila dopolnilo k Tokayu. Ta zadnji se včasih težko sčisti zaradi obilice sladkorja in premalo kisline, in temu nedostatku odpomoremo prav s primešanjem Tokayu kakih 20 odstotkov rebule.

POZIVAMO NASO JAVNOST, DA PRISKOCI KAKOR KOLI NA POMOC BRATOM V SLOVENJI IN BENEŠKI SLOVENIJI, KI SO JIH SNEZNE NEPRILIKE IN PLAZOVI TAKO KRUTO PRIZADELI!

VESTI S TRŽAŠKEGA

VIDALI IN STO

Vidali je bister človek. Zato ne opusti nobene prilike, da se ne bi oglašil in rini svoj vestransko zanimivo osebnost v ospredje tržaške partijske dejavnosti in svetovnega političnega zanimanja. To trenutno pomembnost pa dolguje Vidali samo in izključno važnosti sedanjega tržaške problematike.

Mi smo od vsega začetka našega delovanja, to je od podpisa mirovne pogodbe z Italijo, stali odločno na stališču spoštovanja mirovnih določb glede Trsta. Zato nam ni treba danes ničesar preključevati ali dopolnjevati. Ne našemu članstvu, ne tržaški javnosti in ne svetovnim političnim krogom. Naše stališče je vsem jasno, tembolj jasno, ker se ni v ničemer spremenilo v teku zadnjih petih let!

Ostale politične skupine na Tržaškem pa so v zadnjih petih letih napravile toliko skokov ali vsaj vijugastih poti, da jim je vsaka prilika dobrodošla, da sproti pojasnjujejo, dopolnjujejo ali pa celo spreminjajo svoje stališče.

Med te spada tudi vidalijevska skupina. Zato je bil Vidali naravnost srečen, ko mu je nudil brioniški sestanek med Babičem in Titom možnost, da zopet nekaj pove o Trstu. Megalomansko je sklical tiskovno konferenco za četrtek, 28. februarja na sedež KP v Domu pristaniških delavcev. Konferenca so se udeležili številni časniki in politični delavci s Tržaškega, vendar je Vidali javno obžaloval odsotnost tujih dopisnikov, katerim je bila (saj se je to vsem zdelo) konferenca v glavnem namenjena.

Lahko takoj pribijemo, da Vidali ni rekel nič bistvenega novega. Z njemu lastnim sarkazmom in sadizmom je dolgovestno obračunal s titozmom in tržaškim independentizmom. Da je titozem kominformistom na poti, razumemo; nikakor pa ne moremo razumeti, da jih toliko moti independentistično gibanje na Tržaškem, ki je brez dvoma koristen in pravičen pojav v našem javnem življenju. Zanimivo je, da se kominformisti in iredentisti prav nič ne razlikujejo v borbi proti independentizmu; lahko celo trdimo, da so kominformisti v objektivnosti in srčnosti zaletavanja proti independentizmu že presegli same iredentiste.

Kako je to združljivo z zagovarjanjem koristi Svobodnega tržaškega ozemlja, kar naj bi baje bil tudi cilj tržaških komunistov? Kako je možno, da se italijanski in slovenski del tržaških kominformistov moreta razlikovati glede tega bistvenega vprašanja?

Vidali je torej na konferenci ponovil vse svoje znane propagandne izjave o Trstu. Stališče Sovjetske zveze glede tržaškega vprašanja ga je sicer poudarilo, da mora biti spreten previden pri zavzemanju stališča o tako važni svetovni zadevi, vendar je stari Vidali v teku debate le našel možnost, da nakaže svojo konciliantnost do italijanskega gledanja na končno rešitev našega vprašanja in s tem dokaže svojo privrženost do znane »boljše rešitve«.

Ni dolgo od tega, ko je Vidali na javnem zborovanju v Kinu ob morju razlagal, da ostvareitev mirovnih določb glede STO-ja ni nobena ovira za dokončno priznanje obstoja STO-ja, niti ovira za priključitev vsega STO-ja (tudi z jugoslovanskim delom, seveda!) k »demokraciji«, to se pravi komunistični Italiji, kakor si mnogi Italijani in med temi tudi smik (podčrtal Vidali!) iskreno želijo.

Dopisnik tržaškega independentističnega dnevnika »Il Corriere di Trieste« Desman je imel verjetno v mislih to čudovito Vidalijevo izjavo, ko je vprašal, kakšno bo Vidalijevo stališče v vsej zadevi, ki bo STO dokončno uresničeno. Vidali je po kratkem premisleku izjavil, da bo njegovo stališče o Svobodnem tržaškem ozemlju tedaj za viselo od koristi, ki ga bo od njegovega stališča imela stvar miru v svetu...

Z drugimi besedami: nepoboljšljivo Vidali se je torej vrnil na pot »boljše rešitve«, le da je to pot ognjil v plašč mirovnih koristi, na

Obvestilo kmetovalcem!
Kmetovalce, ki so naročili seme lucerne (večne detelje) in triletno detelje, obveščamo, da se to zadevna nakazila razdeljujejo od ponedeljka 3. marca dalje pri Področnem kmetijskem nadzorništvu v Trstu, ulica Čhega št. 6-I. - tel. 86-73.

Istočasno morajo zainteresiranci plačati 170 lir za kilogram semena.

katero se sicer glede vseh ostalih vprašanj temeljito poživlja.

Ne bo odveč, če primerjamo zadnje De Gasperijeve izjave o Trstu na časnikiški konferenci v Lizboni in Vidalijeve izjave na omenjeni časnikiški konferenci v Trstu. De Gasperi je dokazoval zbranim tujim časnikišarjem, da bi bila ostvareitev Svobodnega tržaškega ozemlja na podlagi določb mirovne pogodbe le povod za poglobitev nasprotstev med obema tržaškima narodnostnima skupinama v očitno škodo stvari svetovnega miru, za katero se Italija v sklopu Atlantske zveze bori s toliko doslednostjo in odločnostjo... Sedaj pa lahko mi nadaljujemo: V kolikor bi na De Gasperijevo žalost res prišlo do ostvareitev Svobodnega tržaškega ozemlja, kar bo za Italijo — po De Gasperijevi izjavi v Lizboni! — povod za dokazovanje poglobitve nasprotstev med tržaškimi Slovenci in Italijani, mu bo priskočil na pomoč Vidali, ki bo v korist ogroženega svetovnega miru z znano dialektično spretnostjo in politično brezobzirnostjo pripeljal Trst, z jugoslovanskim področjem seveda, v varen pristan demokratične Italije. (Italija je namreč vedno demokratična, pa naj gre za De Gasperijevo ali Togliattijevo vladavino... op. uredn.)

Ali ni to povedal sam Vidali independentistu Desmanu na zadnji tiskovni konferenci v Domu pristaniških delavcev?

Poziv SDB v Trstu

Ob veliki nesreči, ki je zadela letošnjo zimo naše rojake v severozahodni Sloveniji in Slovenski Benečiji, moramo tudi mi priskočiti na pomoč. To nam veva občutek človečanske in narodne solidarnosti, ki je od nekdanjega hokija zasidran v naših srcih. Z mnogokrat ste pokazali, da vas tuje gorje ne pušča ravnodušne. Zato smo prepričani, da se boste tudi sedaj odzvali svoji dolžnosti.

Na Svobodnem tržaškem ozemlju so v teku že razne naravne akcije v korist žrtev zime v Sloveniji in Benečiji. Zato Slovensko dobrodelno društvo ne bo izvedlo samostojnega nabiranja, pač pa poziva vse svoje člane in prijatelje, da prispevajo na že delujočih zbirališčih čim več moreje. Le komur je to nemogoče, naj odda svoj prispevek našemu društvu, ki ga bo nato izročilo dalje. V ta namen bo sedež našega društva v ulici Machiavelli 22-11, tel. 6275, posloval vsak dan od 9. - 12. in od 16. - 19. ure.

Pomislite na naše brate, ki jim je zima uničila dom, na kmete, ki so izgubili vso živino, na sirote, ki so poleg vsega izgubile tudi svojce! Vsi gledajo z zaskrbljenostjo v bodočnost. V stiski jim bo prišlo vse prav, od denarja pa do prispevkov v naravi.

Naj ne bo med nami nikogar, ki se ključu potrebnih ne bi odzval!

SLOV. DOBROD. DRUŠTVO v Trstu

Za ponesrečence v Sloveniji

Izmed občinskih uprav se je nabrežinska med prvimi odločila, da organizira zbirko v pomoč ponesrečencem na Tolminskem. Oziroma občinski odbor je na svoji seji v četrtek dne 28. p. m. obširno razpravljalo o tej zadevi in je svoj sklep takoj drugi dan zjutraj sporočil svojim občinarjem po radiu. Takoj nato pa je razposlal po vsej občini poziv, med katerim pravi tudi sledeče:

»Naša občina tudi tokrat ne bo izostala, kakor ob vseh takih prilikah, in bo pokazala, da z razumevanjem sočustvuje ob nesrečah prizadetega ljudstva.«

Po vseh vaseh naše občine so bila ustanovljena posebna zbirališča po šolah, kjer vsakdo lahko odda svoj prispevek bodisi v blagu ali pa v denarju. Naš župan je za zbirko dal lep zgled s tem, da je poklonil v korist ponesrečencev enomesečno župansko nagrado. Cela akcija je bila pri vsem našem ljudstvu, ne glede na politično naziranje, z veliko simpatijo sprejeta in se zbirka z dneva v dan vedno bolj množi.

Ker se zbirka nepreklicno zaključuje v soboto dne 8. t. m., pozivamo vse naše ljudstvo, naj vsak po svojih močeh prispeva za naše tako težko prizadete brate na Tolminskem.

Kakor se sliši, bo skupno zbirko posebno odposlanstvo naše občine samo odpeljalo na lice mesta, kjer jo bo izročilo zastopnikom ponesrečencev v tolminskem okraju.

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sec

NEDELJA, 9. marca: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Oddaja za najmlajše - SRECA IN NESRECA. — 12.15 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. 16.00 Koncert komornega zбора Skrijanček. — 18.30 Koncert pianista Gabrijela Devetaka. — 18.00 Iz delavskega sveta. — 21.00 Književnost in umetnost. — 22.00 Mozart: FIGAROJEVA SVATBA, prvo dejanje.

FONEDELJEK, 10. marca: 13.30 Kulturni obzornik. — 18.15 Rimski Korsakov: Zlati petelin. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 21.00 Koncert mezosopranske Justine Kralj-Vugovec. — 22.00 Mozart: FIGAROJEVA SVATBA, drugo in tretje dejanje.

TOREK, 11. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Angleščina po radiu - 20. lekc. — 20.30 Aktualnost. — 21.00 Dramatizirana povest. — 22.00 Mozart: FIGAROJEVA SVATBA, četrto dejanje.

SREDA, 12. marca: 13.30 Kulturni obzornik. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.02 Koncert sopranistke Otte Ondine. — 20.30 Sola in vzgoja. — 21.00 Vokalni kvartet, 22.00 Paganini: Koncert št. 1.

CETRTEK, 13. marca: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.00 Koncert baritonista Marijana Kosa. — 21.00 Radijski oder - G. Roland: VOJNA ALI MIR, igra v treh delih, nato Folklorni ples.

PETEK, 14. marca: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Angleščina po radiu - 21. lekc. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 22.00 Slavniki pevci. — 23.00 Lisztove skladbe.

SOBOTA, 15. marca: 13.00 Srmeč kvintet in pevski duet. — 13.30 Kulturni obzornik. — 19.00 Pogovor z ženo. — 21.00 Pestrni spored. 22.00 Čajkovski: Romeo in Julija. 22.22 Slovanski plesi.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

GOSTOLJUBNOST

nima z rasno in politično diskriminacijo nobenega opravka

Glas izginulega lističa »Giornale di Trieste« o nujnosti prepovedi slovenskih družabnih prireditelj v dvoranah hotela Excelsior (članek »Kolo al Savoia«) je imel težke posledice, ker je dal povod za izbruh pravega rasnega diskriminacijskega razpoloženja iredentističnih krogov v Trstu. Vemo, da se je med trezimi italijanskimi krogi pojavilo tudi mnogo glasov, ki obsejajo tako nedemokratično početja svojih nestrpnih in prenapetih sorjakov.

Zalostno pri vsem tem je dejstvo, da more teh par kričavec tako usledno vplivati na tržaško politično življenje in mu sproti jemati bistvene sestavine demokratičnega reda. Naj nam nihče ne zamere: vendar je vsakomur jasno, da ni demokracije, kjer vlada rasna diskriminacija! In v Trstu ni nobena tajnost, da se izvaja rasna diskriminacija glede Slovencev danes vse močneje kot celo za časa fašizma.

Res je, da moremo svobodno protestirati, kričati in pisati; vendar to ni vse, kar si Slovenci, ki se ponasamo z večstoletnim demokratičnim izročilom, predstavljamo pod pojmom demokratičnih svoboščin. Ne uživamo svobode jezika, ne v javnem političnem niti v cerkvenem življenju, ker mislijo, da bodo s tem izbrisali tržaške Slovence; ne uživamo svobode združevanja v mestnem središču, ker nam italijanski rasizem to onemogoča. Da o ostalih svoboščinah ne govorimo!

To je naš odgovor na intervju urednika »Giornale di Trieste« s tržaškim predstavnikom zavarovalne družbe »Istituto Nazionale Assicurazione« — INA —, Renzo Bassanijem: INA je namreč lastnik hotela Excelsior in njeno vodstvo je dalo nalog, naj se hotel ne daje več na razpolago za slovenske in independentistične družabne prireditve.

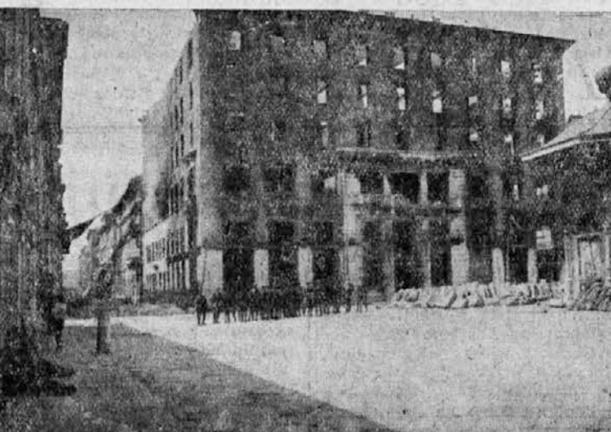
Intervju je očitna posledica zadrege, v katero so zabredli iredentistični krogi zaradi preočitnega izbruha svojega rasnega diskriminacijskega razpoloženja do Slovencev. Izgovor, da njihova gostoljubnost ne more iti tako daleč, da bi dovoljevala v njihovih prostorih protitalijanske prireditve, je iz trte izvit. Vsi zavezniški funkcionarji in častniki, ki so se v velikem številu udeležili obeh plesnih prireditev Slovenskega dobrodelnega društva, lahko potrdijo, da je šlo zgolj za tržaški družbeni dogodek, ne pa za protitalijansko akcijo. Res pa je eno: da vidijo Italijanski iredentisti v tržaških Slovencih, v njihovem kulturnem delovanju in celo v najnedolžnejšem družabnem in plesnem izživljanju nevarnost za toliko raztrobeno in namišljeno italijansko Trsto. Stvar je skratka samo v tem!

Renzo Bassani je bil celo nesramen, ko je ob zaključku intervjuja izjavil dobesedno:

»Ali bi dovolili člankarji omenje-

oblasti po fašistih, razdeljali in zažgali vse dvorane in vsa družabna shajališča? V kolikor tega ne ve, objavljamo samo zaradi njega sliko našega osrednjega narodnega doma Balkan (današnjega hotela Regina) v plamenih. Poslopje so stražili italijanski vojaki (saj jih na sliki vidite, g. Renzo Bassani!), ki so celo prepredili, da bi gasilci opravili svoje človekoljubno delo.

Se malenkost, ki je pa le važna. Zakaj pa gospodje pri INA-i, ne odklanjajo tudi slovenskih zavarovalnih prispevkov? To vprašanje nam je postavilo mnogo naših ljudi, okrog katerih se stalno vsiljivo kretajo njeni zavarovalni agenti s

Požgani Narodni dom, današnji hotel Regina (pred njim italijanska vojska)

so prihajali Italijani prosit za dvorane, jih nismo vprašali, če so Italijani, Slovenci ali Nemci; jih nismo niti vprašali, če so za Avstrijo, Italijo ali Srbijo! Za nas je bilo dovolj, da so bili Tržičani. Morda se bo Renzo Bassani čutil našemu takojšnjemu dokaznemu odgovoru. Saj smo že nekoč navedli, da je gradil hotel Excelsior splitski inženir Mladinec z dvema milijonoma zlatih kron, ki jih je v to svrhu dal na razpolago zagrebška Hrvatska eskomptna banka... Hotel je prešel kasneje v nemške roke in pod Italijo na podlagi fašističnega političnega in gospodarskega nasilstva v Italijanske poldržavne roke.

V kolikor pa je Renzo Bassani hotel dokazov o naši gostoljubnosti za časa italijanskega gospostva nad Trstom, nam je res žal, da mu ne moremo postreči z dokazom, ki smo ga mogli nuditi glede samega hotela Excelsior. Da mu ne moremo postreči z dokazi naše take dobre volje, ni zares naša krivda, naj nam le verjame g. Renzo Bassani. Zakaj mu pa ne moremo naše dobre volje dokazati? Ne gre za zvižajo, da bi se ognili odgovoru. Niti najmanj ne! Ali ve Renzo Bassani, da so nam Italijani, takoj po prihodu v Trst, še pred prevzemom

prošnjami za včlanjenje. Naši ljudje so začeli o tem zelo razmišljati, odkar je INA prepovedala vstop v hotel Excelsior Slovincem in ostalim tržaškim independentistom. Ne bomo začeli uganjati nobene povračilne politike, saj so se naši ljudje že odločili, da bodo s svojim denarjem podpirali samo one zavarovalne in druge slične ustanove, ki tega denarja ne bodo izrabljali v rasne diskriminacijske namene.

Dobri in gostoljubni s pritepenici da, toda ne proti tržaškim koristim!

Lovci pozor!
Kune belice
Kune zlatice
kupi po najnižjih dnevnih cenah
Krznarstvo Alaska
TRST, ul. S. Lazzaro 13-1, tel. 5658

Ker smo že prej pokazali našo radodarnost za ponesrečene poplavlence v Italiji, toliko bolj moramo vsi z našo zbirko pokazati svoje sočustvovanje do naših bratov, ki so bili pri tej nesreči tako težko prizadeti.

Kominform in irententa

Kominformistom belijo glave predpustne družabne prireditve tržaških slovenskih narodnjakov. Tudi ta gonja spada v vrsto tesnega sodelovanja kominformistov z italijanskimi iredentisti. Po vsem tem, kar piše »Delo«, bi lahko sklepali, da je tudi KPI verjetno kaj malega prispevala k znamenitemu »Out of bounds for Slovence« za dvorano v hotelu »Excelsior«. Vzporedno z iredentisti tudi kominformisti odpravljajo Slovence na deželo, saj so kominformistične plesne prireditve na deželi (ne samo v Boljuncu) skozi vse leto na dnevnem redu. Kominformistična fratelanca z iredentogre v polno klasje na vseh popriščih tržaškega življenja. Poleg tega pa jo zopet razganja nevoščljivost, glavna gonilna sila članov KP.

Ameriško poletne študentske

Mednarodni poletni seminar za umetnost, znanost in vzgojne vede na Harvardski univerzi v Združenih državah je razpisal natečaj za študentske, ki vključujejo hrano, stanovanje, učne in potne stroške ter prispevek k osebnim izdatkom. Stipendije bodo veljale od 1. julija do 23. avgusta 1952.

Prednost bodo imeli prosilci med 23. in 35. letom starosti, ki že izvrstujejo kak poklic. Zanje pa lahko zaprosijo tudi študenti z izrednimi sposobnostmi. Potrebno pa je dobro znanje angleščine. Stiriideset udeležencev, od teh 20 iz Evrope, bo imelo priložnost od blizu spoznati značilnosti ameriškega življenja in kulture. Na posebnih pomožnih seminarjih bodo lahko študirali različne predmete socialne, gospodarske in politične stroke ali književnosti.

Prošnje je treba poslati seminarju do 10. marca 1952. Priložiti jim je treba kandidatovo fotografijo iz zadnjega časa, dvoje priporočilnih pism ter kandidatovo lastno pismo v angleščini, ki mora vsebovati vsaj 500 besed. V njem naj razloži svoje študijske načrte in razloge za prošnjo. Za nadaljnje informacije se je treba obrniti na Zavezniško čitalnico v ulici Trento št. 2, kjer se dobe tudi formularji. Informacije dobite vsak dan razen nedelje od 10. do 13. in od 15.30 do 20.30 ure.

Podjetniki, trgovci,
POZOR! industrijanci in zasebniki

Trgovske informacije, uradne, kazenske, potne listine, potrdila o bivanju, pojasnila in nasvete o prijavah na podlagi zakona Varnosti ter izpolnjevanje tozadevnih obrazcev, prošnje, prevode v tuje jezike i. t. d. Vam v najkrajšem času oskrbi

Agencija CELERITAS
TRST - Ulica Torrebianca št. 29 - Tel. 64-78

Ne izgubljajte dragocenega časa, ko si lahko za majhen denar oskrbite vse potrebno!

URARNA UL. ROMA 19 **ZLATARNA**

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH!
LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRNO IN DRAGULJE.

Predno se odločite za nabave obiščite

MAGAZZINI DEL CORSO
TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)

DEŽNIH PLAŠČEV
POVRŠNIKOV
LODEN - o o
COVERCOATS
GABARDINES

Najpečja izbira po najugodnejših cenah

ALOJZ NOVLIAN
Maipú 450, Buenos Aires - Argentina

sprejema naročila za darilne pakete, za cele vreče moke, riža, sladkorja, kave, testenin, fižola turške moke, gresa, orodja, železine, tekstilij, strojev, radio bicikljev, usnja, obutve, zdravil, semen, raznih materijalij, ki se pošljejo iz prostega skladišča v Trstu v Jugoslavijo. - - - - - Zahtevajte cenik!